

LOKALE REKENKAMER EN AMBTELIJKE ORGANISATIE

REGIODAGEN GEMEENTEFINANCIËN
(MANUS TWISK)

17, 18 en 23 mei 2022

Rekenkamer

Den Haag

Inhoud

- Wat doet de Rekenkamer
- Wettelijke basis
- Rekenkamer of Rekenkamerfunctie
- Onderzoek moet van onbesproken kwaliteit zijn!
- Proces van onderzoek
- Normenkader
- Recht op informatie
- Informatie over feiten
- Conclusies en aanbevelingen
- Zeven dilemma's vanuit het perspectief van de Rekenkamer en van de ambtelijke organisatie

Wat doet de Rekenkamer

De Rekenkamer:

- onderzoekt hoe het gemeentebestuur functioneert
- vanuit een onafhankelijke positie en grondhouding
- geeft inzicht en/of een geobjectiveerd beoordeling
- is transparant →
 - (1) onderzoek en conclusies zijn navolgbaar
 - (2) rapporten zijn openbaar
- versterkt de (controlerende en kaderstellende) rol van de raad

Wettelijke basis

- Gemeentewet artikel 182 t/m 185
- Onderzoek naar doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het gevoerde bestuur
- Bevindingen en oordelen in een (altijd openbaar) rapport aan raad
- Geen controle van de jaarrekening (→ accountant)
- Bevoegd tot verkrijgen van alle gewenste informatie
- Ook bij GR waarin gemeente deelneemt of NV of BV als gemeente meer dan 50% aandelen bezit

Rekenkamer of Rekenkamerfunctie

- Verplicht voor elke gemeente (in de praktijk ook wel eens niet ingevuld, of slapend)
- Gemeenteraad bepaalt onderzoeksbudget
- Grote steden of groep van gemeenten hebben vaak een rekenkamer met eigen onderzoekers
- Organisatie kan verschillen: bestuursmodel (college met voorzitter en leden) of directeursmodel (één directeur bestuurder)
- Rekenkamerfunctie is ook mogelijk met leden (al dan niet uit raad) zonder eigen onderzoekers (dus inhuur onderzoekscapaciteit)

Onderzoek moet van onbesproken kwaliteit zijn!

- Politieke discussie moet over de inhoud gaan, niet over onderzoek zelf
- Onpartijdigheid bij keuze van onderwerp en vooraf bekend maken
- Bij Rekenkamerfunctie is selectie van onderzoeksbureau belangrijk
- Navolgbaar proces van onderzoek
- Ambtelijke hoor en wederhoor
- Conclusies en aanbevelingen
- Bestuurlijke hoor en wederhoor (openbaar)
- Rekenkamers in G4 hebben kwaliteitshandvest met afspraken over onderlinge visitatie

Relatiebeheer is van belang

- Formeel:
 - Aankondiging onderzoek
 - Feitelijk wederhoor
 - Bestuurlijk wederhoor
 - Publicatie
 - Onderzoeks- en/of informatie protocol
- Informeel:
 - Contactpersoon ambtelijke organisatie – periodiek (status en uitkomsten)
 - Overleg informatieaanlevering
 - Vooroverleg uitkomsten ambtelijk (directie)
 - Toelichting uitkomsten bestuurlijk (portefeuillehouder)

Proces van onderzoek (1)

Opzet:

- Vaststellen onderzoeksvraag
- Benoemen scope van onderzoek
- Vaststellen normen- of beoordelingskader

Uitvoeren onderzoek:

- Informatie vergaren
- Informatie analyseren
- Rapport schrijven → feitelijke bevindingen
- Beoordeling van uitkomsten aan normenkader

Proces van onderzoek (2)

Feitelijke wederhoor:

- Gericht aan ambtelijke organisatie
- Heeft betrekking op de bevindingen

Bestuurlijk wederhoor:

- Gericht aan college
- Heeft betrekking op de conclusies
- Aanbevelingen

Publicatie

- Technische toelichting aan raadsleden
- Persmoment
- Bestuurlijke toelichting in commissie of raad

Normenkader

- Is context afhankelijk

Voorbeelden:

- Externe regelgeving
- Gemeentelijke verordeningen (lokale regels)
- Raadsbesluiten
- Beleidsnota's
- Begrotingsdocumenten
- Beleidsregels

Recht op informatie (1)

- De Rekenkamer heeft recht op alleswaarom zij vraagt
N.B. dus ook geheime en vertrouwelijke informatie en (bijzondere) persoonsgegevens
- Voor bijzondere persoonsgegevens heeft de Rekenkamer toestemming van betrokkene nodig
N.B. Functionaris Gegevensbescherming van de Rekenkamer en de Autoriteit persoonsgegevens zien hierop toe (de gemeente niet!)
- Als de gemeente ongevraagd bijzondere persoonsgegevens aan de Rekenkamer levert, is er mogelijk sprake van een data-lek

Recht op informatie (2)

- Rekenkamer is strafbaar als geheime informatie openbaar wordt gemaakt
- Voor vertrouwelijke informatie ligt die afweging bij de Rekenkamer
N.B. Dat de Rekenkamer zich daarbij baseert op de criteria uit de Wet Open Overheid ligt voor de hand
- Interviews zijn vertrouwelijk (ook voor de ambtelijke organisatie)
N.B. Interview verslagen zijn niet ‘Woo-baar’ als de geïnterviewde van het vertrouwelijke karakter kon uitgaan

Informatie over feiten

- Onderzoek leidt tot feitelijke bevindingen

Voorbeelden:

- Beleidsinformatie, rapportages aan raad of college
- Interviews, enquêtes
- Archieven, (financiële) administraties (subsidieregister!)
- Klanttevredenheidsonderzoek
- Benchmarks

Conclusies en aanbevelingen

- Bevindingen volgen uit de confrontatie van beleid of uitvoering met normenkader
- Conclusie volgen uit het wegen van de bevindingen en het duiden van het belang voor het gemeentebestuur
- Aanbevelingen volgen uit conclusies
- Aanbevelingen moeten praktisch bruikbaar èn haalbaar zijn!
- Doel zou moeten zijn: wat is nodig om te verbeteren
- Aanbevelingen formuleren in raadsvoorstel

Dilemma 1: onderwerpkeuze

Rekenkamer is onafhankelijk en bepaalt zelf wat onderzocht wordt

- Eigen onderzoeksprogramma òf wensen uit raad (motie!) of fracties
N.B. van belang of motie raadsbreed wordt gesteund
N.B. oppassen voor ‘politieke wensen’ vanuit alleen coalitie òf alleen oppositie
- In verleden terugkijken met oordeel òf vanuit het heden vooruitkijken met aanbeveling/advies
- Onderzoek gericht op college, maar ook op raad?

Dilemma 2: uitvoering onderzoek (1)

Hoe omgaan met knelpunten in informatie (verstrekking)?

Vanuit perspectief Rekenkamer:

- Informatie is niet of niet tijdig beschikbaar
- Tegenstrijdige informatie
- Gekleurde of onvolledige informatie

Vanuit perspectief ambtelijke organisatie:

- Behoefte aan zicht op alle verstrekte informatie
- Aanleveren vergt voorbereiding, capaciteit en tijd; arbeidsintensief (?)

Dilemma 3: uitvoering onderzoek (2)

Hoe omgaan met nieuwe ontwikkelingen tijdens onderzoek

Vanuit perspectief Rekenkamer:

- Tijdens de wedstrijd de doelpalen verzetten?
- Normenkader bijstellen?
- Wat te doen met bijvangst? Onderzoeksopzet bijstellen of overige bevindingen toevoegen

Vanuit perspectief ambtelijke organisatie:

- Batig om Rekenkamer actief te informeren over nieuwe ontwikkelingen

Dilemma 4: rapportage (1)

Doorlooptijd onderzoek versus relevantie van aanbevelingen

Vanuit perspectief Rekenkamer:

- Gedegen en volledig of 'quick and dirty'
- Specifieke conclusies versus generieke aanbevelingen
- Bijvangst meenemen in de rapportage?
- Doorlooptijd wederhoren (N.B. verzoek om uitstel honoreren?)

Vanuit perspectief ambtelijke organisatie:

- Inzet ambtelijk kan afwijken van inzet bestuur
- Wordt bestuur tijdig (dus al bij feitelijk wederhoor) 'meegenomen'?

Dilemma 5: rapportage (5)

Wat als college de conclusies niet deelt maar de aanbevelingen wel overneemt?

- Is het mis gegaan in de hoor en wederhoor?
- Zijn de conclusies politiek nog 'behapbaar'? (N.B. raad onjuist -ook onvolledig?- informeren is politiek doodzonde)
- Is er een discrepantie tussen ambtelijke en bestuurlijke inzet?
- Wat is de houding van de raad?

Dilemma 6: publicatie

Publicatiemoment van omstandigheden laten afhangen?

Vanuit perspectief Rekenkamer:

- Politiek gevoelige conclusies versus reactie college
- Actief de pers zoeken bij een publicatie?
- Toonzetting: Vinger op de zere plek leggen en laten zien wat beter kan òf luis in de pels die irriteert

Vanuit perspectief ambtelijke organisatie:

- Wethouder 'uit de wind houden'?
- Al bij wederhoor prepareren op wel/niet contact zoeken met pers

Dilemma 7: navolging

Worden de aanbevelingen daadwerkelijk opgevolgd?

Vanuit perspectief Rekenkamer:

- Aanbevelingen opnemen in raadsvoorstel (vergt dan raadsbesluit)
- Opvolgingsonderzoek na twee jaar?
- Is gemeentebestuur lerende organisatie?
- Meta-onderzoek: welk effect hebben de Rekenkameronderzoeken?

Vanuit perspectief ambtelijke organisatie:

- Worden de aanbevelingen ambtelijk 'uitgezet'?
- Combineren met artikel 213a onderzoeken?
- Is er een coördinator Rekenkameronderzoeken?